

49 SKILDRINGAR UR FÖRGÅNGNA TIDERS LIF, AF FR. CYGNÆUS. 1:A DELEN.

JOACHIM ZACHRIS DUNCKER OCH HANS OMGIFNING, H:FORS 1858.

Litteraturblad n:o 8, augusti 1858

Det är med serdeles nöje vi engång se oss i tillfälle förbereda våra läsare på en litterär nyhet, ett nöje så mycket större, som vi äro öfvertygade, att den skall vara en bland de välkomnaste, årets inhemska litteratur har att erbjuda.

Den skrift, hvars titel vi anført, och som i första dagarne af Oktober torde blifva i bokhandeln tillgänglig, är redan genom sin titel lockande för hvarje vän af fosterlandet och dess ära. Omständigheterna förunnade 1808 Finska folket att visa, hvad det ensamt förmådde till sitt försvar, och detta lyckligtvis så, att dess försvarare icke, såsom åtskilliga gånger förut, voro tagna ifrån detsamma och förda att strida på fremmande jord. Ja ödet förunnade dem ännu något mera dertill, att nemligen, sedan eget land var förloradt, försvara Sverige, äfven då icke en enda Svensk bataljon stod i deras led. Ingen Svensk häfdeforskare har skrivit öfver 1808 års krig. Det ligger deri ett indirekt erkännande, att Sveriges deltagande i detsamma var ringa. Men Finska arméns del deri har från den sidan saknat sitt erkännande, såsom den icke heller eger det i den allmänna opinionen i Sverige. Ingen har mera positivt än Cygnæus sökt att äfven på historiens gebit väcka Finska folkets själfkänsla. Och här anmälda skrift lemnar starka bidrag dertill. Då detta krig också fördes mot en makt, som dåmera hörde till de i Europas angelägenheter styrande, och mot härar och härförare, hvilka med mera framgång än några andra bjudit Napoleon och hans hjelteskaror spetsen, så är det icke förunderligt, att hvarje Finne med någon stolthet ser tillbaka på detsamma och såsom sin nations ypperstas ärar de mäns minne, hvilka i det häfdade nationens ära. Såsom Cygnæus lika insigtsfullt som sannt anmärker, var likväl frukten af deras uppoffrande mod icke blott stridens ära, utan de aftvingade derigenom segervinnaren en aktning för det Finska folket och namnet, hvilken skyddande inverkat på Finlands senare öden.

Bland de namn, Finland från detta krig minnes, står Dunckers i främsta ledet. Få äro de, som under dess lopp ådagalade någon utmärktare härföraretalang. Man måste tvärtom erkänna riktigheten i den Ryska historieskrifvarens bedömande, då han säger, att Finnarne voro »oerfarna i manövrer och sättet att föra krig.» Äfven Cygnæus har, ehuru icke afsigtligt, gjort sitt till, för att leda detta i bevis, i en tidigare afhandling med afseende på general Gripenberg, i närvarande skrift med afseende på Grefve Cronstedt, segraren vid Revolaks¹. Men

¹ Cygnæus lärer såsom historieskrifvare icke kunna frikännas från en viss poetisk öfverdrift så i beröm som tadel. Hans, för honom själf påkostande försök, att nedsabla Cronstedt's fältherreskicklighet, är i sanning lika litet lyckadt, som det tidigare att rentvå Gripenberg från klenmod i befälets förande. Man kan icke vänta sig en fältherre i hvarje regemens- och bataljonschef. Ett personligt mod och en pligtkänsla, sådane som grefve Cronstedts, är i förening med vanlig taktisk officersskicklighet allt, som kan begäras. Cronstedt sökte veterligen aldrig större befäl och större ansvarighet. Att han i första öfverraskningen vid krigets utbrott, då han händelsevis blef den ansvarige i Savolaks, icke gjorde allt, som möjligen kunnat göras, deri delade han jemnt med alla andra ansvarige. Han var dock en bland de första, som gåfvo kriget en annan vändning, än reträttens. Hans anordningar för Revolaks-affären hafva icke blifvit tadelade. Deras verkan var den mest afgjorda seger, som under hela kriget vanns – och det mot jemna stridskrafter och öfver den tappreste motståndare.

de äro icke få de Finnar, hvilkas mannamed den skriftliga och muntliga traditionen vet att omtala såsom utmärkt äfven bland denna skara. Likväl känner man i allmänhet om dem nästan blott deras namn, nämndt i rapporterna, och blott en och annan anekdot om deras uppträdande i striderna. Så äfven om Duncker, kanske rätteligen den främste i det bekanta tretalet, Fahlander, Duncker och Malm vid Sandelska hären.

10 Orsaken till, att inom Finland så litet skrivits om sista kriget och dess hjeltar, bör sökas deri, att så litet kunnat skrivas. Ämnet har under de nya förhållandena varit bland de ömtåligaste. Efterhand är dock nu isen bruten; och det är i sanning icke för tidigt, att efter ett halft sekels förlopp börja samla något rikare förråd af materialier för detta krigs historie, som ännu lika litet är för Finland skriven, som någon Finne skrivit densamma. Ty ehuru de, som på Svenska språket skrivit derom, Montgommery, Holm, Aminoff, Wrede, alla äro af Finsk börd, har den synpunkt, ur hvilken det nuvarande Finland måste betrakta tilldragelserna, för dem icke kunnat finnas. Uppmuntrande till efterföljd är Cygnæi närvarande skrift genom den frihet, med hvilken författaren kunnat röra sig. För den, som icke hunnit längre, än att 20 anse friheten häruti för den naturligaste rättighet i verlden, kan ett sådant exempel icke hafva något öfverraskande. Men för den, som räknar historien för något och erkänner, att hvarje folks politiska ställning och berättiganden äro dess verk, har skriften äfven i detta hänseende sin märkliga sida. Vi skulle anse, att medgifvanden af denna art mera än något annat äro gjorda att mildra de bittra känslor, som fästa sig vid minnena från 1808. Ty det är icke den toma innehållslösa tiden, som kan försona. Den historiska försoningen gifva endast de positiva resultaterna.

30 Teckningen af en så verksam deltagare i 1808 års krig som Duncker måste naturligtvis föra tecknaren till mången framställning och månet bedömande af krigshändelsernas allmänna gång. I Cygnæi författarellynne ligger också en afgjord håg för utvikingar från det närmaste ämnet, och läsaren kan derföre bereda sig på att i skriften finna många närmare och fjernare liggande ämnen berörda och skärskådade med Författarens erkänt snillrika blick, om ock stundom enligt hans nog subjektiva sätt att se sakerna. Förf. har af Dunckers efterlemnade familj fått sig de bref meddelade, hvilka denne under kriget skref till hemmet. Dessa utgöra den egentliga fonden för skildringen. Tyvärr var 40 det händelsen, att de delvis skrefvos, för att först genomläsas vid båda armeernas förposter, och alltid under farhåga, att de kunde falla i fiendehand och kompromettera den under fiendens skydd stående familjen. Innehållet är derföre helt och hållet enskildt och skulle vara hvardagligt, om det icke härrörde från en sådan man som Duncker och tjenade att måla hans karakter. Man ser honom i dem såsom den ömaste make och fader och läser i dem nog uppenbart, att han icke var någon, som man säger, militär af själ och hjerta, icke svärmade för den krigiska äran, utan helt enkelt var en fäderneslandsförsvare, som, der försynen ställt honom, tog sin pligt med samvetsgrannaste allvar och i dess fullgörande aldrig sveks af sitt mod. Duncker var i allt detta, hvad 50 säkert de flesta den tidens Finska krigare, befäl och manskap, voro, endast att han i det ena som i det andra utgjorde ett mönster för alla. Utom dessa bref har Förf. fått mottaga ett antal muntliga meddelanden så att Dunckers anhöriga som af honom nära stående deltagare i fälttåget, hvilka för hans öden före och under detsamma äro upplysande. Likväl förefaller materialet något fattigt, och vi böra icke dölja

vår åsigt, att Förf. icke genom klok användning bidragit att göra det rikare. Han har häruti gått så långt, att han icke ens inflätat det redan förut kända om detaljerna af D:s krigsbragder, och äfven öfverlemnade åt läsaren att införa hans bref på sin plats i sammanhang med händelserna. Förf. lemna sålunda en karaktersskildring hellre än en biografi. Men man är kanske icke berättigad att fordra annat, än han lemna, desto mindre, af ju större intresse det öfverlemnade är. Bokens specialtitel låter oss också veta, att dess innehåll gäller icke blott Duncker, utan äfven hans omgifning, hvarmed bör förstås den krigiska. Vi lära sålunda ur boken känna något om Savolaksbrigadens och Savolaks jägarregementes historia, göra en mera personlig bekantskap med flere af brigadens berömdare officerare och erhålla äfven förut okända uppgifter om de händelser, i hvilka de deltog. Isynnerhet utgör brigadens så utmärkta befälhafvare ett kärt föremål för Förf:s uppgifter och bedömanden. Att omgifningen äfven vidgar sig långt utom brigaden hafva vi redan antyd.

10

Förf:s konjekturalkritik lemna väl stundom rum för anmärkningar, isynnerhet der den går in på det lillas område; med det är onödigt, att vi dervid uppehålla oss. Äfven mot stilens sjelfsvåld här och der kunde anmärkas.

20

Vi äro öfvertygade, att arbetet skall erhålla en vida större krets af läsare, än något annat af Förf., en krets så vidsträckt, som antalet af dem, hvilka älska fäderneslandets historia, kan göra den, och lyckönska Förf. på förhand till denna framgång, af hvilken hans så varma kärlek för och stora insigt i fosterlandets häfder längesedan gjort honom väl förtjent.

J. V. S.

50 RÄTTELSER.

30

Litteraturblad n:o 8, augusti 1858

I senaste häfte sid. 333 uppgafs, såsom en upplysning af professor Liljenstrand, att Hr J. J. Nordström »flyttat till Stockholm, för att för sina forskningar ega tillgång till dervarande arkiver». Detta är ett misstag, mot hvilket professor L. demonstrerat i H:fors Tidningar. Hans hithörande ord lyda: »Han hade egnat sitt lif åt lagvetenskapen och lagstiftningen, hvilka kunna förliknas vid ett träd, som tager sin näring från jorden och atmosfären, som ständigt tillvexer och hvarje år skjuter en ny grönskande krona samt dessutom danar sköna blommor, produkter af alla trädets safter och samverkande krafter, det ena trädet hvarje år, det andra hvar tredje, tionde eller, såsom fallet är med några vexter, åtminstone hvar femtionde år, allteftersom vextens krafter kunnat samlas och sparas för en blomsterbörd. Antag nu att Hr Nordström hade en sådan blomsterbörd till sitt mål, att han här såg sitt ideal alltför aflägsset och derföre ville och för sin hjertanslust måste söka det, der det kunde finnas; månne han derföre gjort sig mera skyldig till att beläckas, än en trädgårdsmästare, som flyttar sin odling ifrån en mark till en annan, som bättre egnar sig för hans yrke.»

40

50